Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Геуюрге кюн, 4 июнь, 2019 жыл

№ 65 (20642)

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАРЫУ

Школ-интернатны турмушу бла шагъырейленнгенди

КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Казбек Коков** Прохладна районну Приближная станицасында энчи (коррекциялы) битеулю билим берген 2-чи номерли школ-интернатха келип, аны окъуучуларын Сабийлени къоруулауну кюню бла алгъышлагъанды.

Регионну таматасы устаз къауум бла тюбешгенди, республиканы интернат организацияларына къыралны жанындан болушлукъ бериу, юйретиу эмда реабилитация болумланы игилендириу, саулукъларында чекленнген онглары болгъан сабийлени жамауат арасында келерини жерлерин табыу эмда аланы чыгъармачылыкъ жаны бла айнытыу, энчи оборудованияны, мебельни, керек затланы жангыртыу соруулану сюзгенди.

Бусагъатда адаптация билим бериу программагъа кёре мында къулакълары эшитмеген эмда сёлешиу амалларында чурумлары болгъан 85 сабий юйрененди. Къошакъ билим бериу программаны жашауда бардырыуну чеклеринде иги эшитмегенлеге тепсеу секция, сёлешгенде къыйналгъанлагъа вокал студия, спорт кружокла жетишимли ишлейдиле. Мындагы жашла бла къызла аслам кере

округ эмда битеуроссей эришиулени бла сайлауланы алчылары болгъандыла.

Сабийлени къоруулау кюннге школ-интернатда юйреннгенле къонакълагъа концерт кёргюзтгендиле. «Жылы тюбегенигиз эмда аламат, огъурлу байрам къурагъаныгъыз ючюн сау болугъуз! Устаз къауумгъа къыйынлары ючюн ыразылыгъымы билдиррге сюеме», - деп жазгъанды К.В. Коков Instagram социал сетьде кесини страницасында.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан К.В. Коковну Ораза байрам бла

АЛГЪЫШЛАУУ

Къабарты-Малкъарны муслийманларын Ораза байрам бла битеу жюрегимден алгъышлайма! Ол, мамырлыкъны, жангырыуну къууанчыны белгиси болуп, огъурлулукъгъа бла халаллыкъгъа юйретеди.

Къабарты-Малкъарны муслийман жамауаты тин тёрелеге эмда юйюр къыйматлагъа кертилигин кёргюзтгенлей турады, жамауат жашауугъа тири къатышады, адамланы аларында ышаныулукъну бла ийнаныулукъну кючлеуге эс турады. Республиканы муслийманлары мындан арысында да конфессияла аралы байламлыкъланы ёсдюрюуге, республикада мамырлыкъны бла келишиулюкню сакълаугъа тири себеплик этериклерине ишеклигим жокъду.

Муслийманлагъа, Къабарты-Малкъарда жашагъанланы барына да саулукъ-эсенлик, насып, огъурлулукъ тежейме. Жарыкъ Ораза байрам юйлерибизге къууанч бла игилик келтирсин.

Къабарты-Малкъар Республикада 2019 жылда 5 июньну байрам солуу кюннге санауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

«Дин тутаргъа эркинликни эмда дин биригулени юслериндан» 1997 жылда 26 сентябрьде чыгъарылган Федерал законну 4-чю статьясыны 7-чи пунктуна тийишлиликде эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Муслийманларыны дин управлениясыны Ораза байрам бла байламлы тилегине кёре **бегим этеме**:

Къабарты-Малкъар Республикада 2019 жылда **5 июньну байрам солуу кюннге санаргъа**.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан К.КОКОВ

Нальчик шахар, 2019 жыл 1 июнь, №47-УГ

ФОРУМ

Мурат - хар инсанны жашауун игиге тюрлендириу

Озгъан ыйыкъда Къабарты-Малкъар къырал университетде Шимал Кавказны тынгылы айнытыу жаны бла биринчи форум ачылгъанды. Анга Россейни кёп регионларындан белгили экспертле, политикле, къырал эмда жамауат къуллукъчула, алимле бла предпринимательле – битеу да 500-ден артыкъ адам къатышханды.

Аны КъМР-ни Правительствосу, «Единая Россия» партияны Генсовети, РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликли келечисини Аппараты, Социал-консерватив политиканы арасы эм КъМКъУ къурагъандыла. Экспертле юч кюнню ичинде бизни къыралда Миллет проектлени магъаналыгъын, аланы тамамлауда жамауат къаллай жерни алгъанын, бу ишни кезиуюнде, ол санда Шимал Кавказны айнытыуда да, не тюрлю проблемалагъа тюберге тюшгенин хар жаны бла сюзгендиле.

Биринчи кюн форум ишин КъМКъУ-да бардыргъанды. Аны ректору **Юрий Альтудов** къонакъ-лагъа салам берип, сагъынылгъан проектле, ол санда бизни регионну да тынгылы эмда терк аякъландырыргъа онг берликлерин чертгенди. "Кавказда бу магъаналы башламчылыкъланы тамамларгъа бар онгла болгъанын барыбыз да кёребиз. Сёзсюз, ала бизге айнытыуну жолуна ышаннгылы турургъа себеплик этерикдиле», - дегенди.

Форумгъа къатышханланы ишге себеплик этиуге бийик магъана береди»,-деп айтылгъанды анда.

Жыйылыуну биринчи темасы жамауат эмда сетевой къымыл-даула политика болумну къалай тюрлендире баргъанлары бла байламлы эди. «Миллет проектле жетишимли болур, алагъа жамауат да къатышыр ючюн хар ким да жашагъан жерлеринде, саулай къыралда да бу жаны бла иш не халда болгъанын толусунлай билирге керекдиле», - дегенди Социал-консерватив политика

«Единая Россия» партияны генсоветини башчысы **Борис Грызлов** да алгъышлагъанды. Аны уа кенгешчиси **Юрий Шувалов** окъугъанды. «Миллет умутла бла миллет проектле, жамауат организацияланы, социал къымылдауланы, профессионал биригиулени, илмуну эмда билим бериуню келечилерини бирлешип къармашыуларыны мурдору болгъандыла. Бизни партия да аллай араны башчысы **Людмила Шувалова**. Ол оюм этгенден, жамауатсыз регионну не тюрлю айнылуну юсюнден айтырча тюйюлдю.

РФ-ни Федерация Советини башчысыны кенгешчиси **Виктор Конопацкий** а «миллет умутла» бла «миллет проектле» бош сёзле болуп къалмазын сакъ болургъа керекликсин чертгенди. «Россейни Президентини бу проектле бла байламлы буйругъун толтурур ючюн, властьны бла жамауатны арасында байламлыкъла дайым болургъа керекдиле», - деп къошханды ол.

Ызы бла къурулуш, эл мюлк эмда предпринимательство сфералада болгъан кемчиликлени, тюрлеиулени, бу бёлюмлени айнытыу амалланы юсюнден сёлешиннгенди. «Жашау журтла. Тап болум» деген миллет проект сюзюлгенде, РФ-ни къурулуш эмда ЖКХ министрини орунбасары **Дмитрий Волков**, КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары **Владимир Болотоков**, «НОСТРОЙ» ассоциацияны башчысы **Антон Глушков**, «НОПРИЗ» Битеуроссей биригиуню вице-президенти **Антон Мороз**, КъМР-ни къурулуш министри **Вячеслав Кунижев**, Ингушетияны, Шимал Осетияны эмда Дагъыстанны келечилери оюмларын билдиргендиле.

«Къурулушчуланы миллет биригиуюне партияны башчысы **Дмитрий Медведев** «Тынгылы айнытыу» деген къауумну къурагъа буйрукъ бергенди. Энди уа ала регионлада болумну сюзюу бла кюрешедиле. Сёз ючюн, «Жашау журтла. Тап болум» миллет проектни юсю бла жерлерде асламысында бирча жумушла чыкъгъанлары эсленеди», - дегенди Антон Мороз.

Антон Глушков а, къурулушну юсюнден айтханда, бир жылгъа жашау журтладан хайырланыргъа 120 миллион квадрат метр берирге борч салыннганын эсгертгенди. Алай мында быллай чырмаулукъ эсленеди: фатарланы багъалары ёсе барадыла, алай кёп фатарлы юйле уа аздан-аз ишленедиле.

Энчи бизни республикада болумну юсюнден айта, Вячеслав Кунижев быллай шартла келтиргенди: быйыл Къабарты-Малкъарда 474 минг квадрат метр берилликди хайырланыргъа. Алгъаракълада жыллада уа аны орталыкъ кёрюмдюсю 428 минг бола эди.

Тийишли Миллет проектде белгиленнгенича, 2024 жылгъа республика 627 минг квадрат метрге чыгъаргъа борчлуду. Аны толтурур ючюн а ары дери бир миллиондан артыкъ квадрат метрни хазырларгъа керекди, алай биогюнлюкде къурулушу башланнган журтланы ёлчеми жаланда 800 минг чакълы квадрат метрге жетеди.

Ушакъгъа къатышханла бу кёрюмдюню къалай кёбейтирге боллугъуну юсюнден оюмларын билдиргендиле, къоншу регионлада болумну да сюзгендиле. Жыйылыуну эгинчи кесегинде гитче эмда орта предпринимательство онгдурууну, экологияны, жерчиликни, эл тийрелени айнытыуну юсюнден баргъанды ушакъ.

Форумну чеклеринде дагъыда КъМКъУ-ну бла Россейни Экология биригиуюню (РЭО) аралары-нда байламлыкъла къурауну юсюнден келишим этилгенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Эсде тутуу

Ол къачан да туугъан жери, адамлары бла бирге болгъанды

Малкъарны уллу поэти Къулийланы Къайсын, назмуларында, жашауунда болсун, туугъан жерине улан сюйменклигин суутмагъанды. Аны талай чыгъармасы ол уллу, дуния магъанасы болгъан ангыламгъа аталгъандыла. 1934 жылда «Къарахалкъ» газетде басмаланнган биринчи назмусуна да ол «Эски Малкъар» деп атагъанды. Анда туугъан жеринде болгъан тюрлениулени суратларгъа итиннгенди. Ол да, кесини тёлюсюню адамыча, аллай уллу ишлеге къатышханы, алагъа шагъат болгъаны бла ёхтемленгенди.

1940 жылда Къайсынны «Салам, эрттенлик!» деген, ол замандагъы саясат излемлеге артыкъ келишмеген биринчи китабы чыкъгъанды. Къайдан келишсин, Къайсын суратлагъан дуния башха эди. Поэт къыйын кюнюнде, жарыкъ сагъатында да туугъан жери, адамлары бла бирге болгъанды. Андан сёлешгенди ол жаралы таш бла, баргъан суу бла, кёкде учхан къанатлы бла, жауун бла, къар бла, ёсе келген чаллыкъ бла, биринчи чакъгъан алма бла, андан тюшюргенди назмугъа тирменчини къатыны Аминатны, темирчи Къарабашны, жырчы Исмаилны, сокъур уста Къайсынны, бригадир Соллоуну, чурукъчу Мухамматны, сырыйначы Хажосну, устазы Борис Игнатьевични... Хар назмусу – сюйюнчюлюк!

Ахыры 2-чи бетдеди.

БИЛДИРИУ

Закий шайырны хурметине

КъМР-ни Культура министерствосу **2019 жылда 4 июньда**, закийни эсгериу кюнде, **11:00 сагъатда** КъМР-ни халкъ поэти, Ленинчи сауғъаны, СССР-ни, Россей Федерацияны да Къырал сауғъаларыны лауреаты **Къулийланы Къайсынны** аны атын жюрютген проспектде эсгертмесине гюлле салыу боллугъун билдиреди.

Нальчикде тюбешиу ахырына жетгенден сора жыйылгъанла, демангили шайырны чыгъармачылыгъын жаратханла Чегем шахарда Юй-музейине атланырыкъдыла.

Маданият

Ахмат биринчи малкъар операны жазгъанды

Жаш композиторубуз Малкъондуланы Ахмат малкъар халкъны культурасына кесини кезиулю къошумчулугъун эттенди. Ол кесини инстаграмда аккаунтунда билдиргеннге кёре, Мечиланы Кязимни «Тахир бла Зухра» деген поэмасына кёре жазгъан операсын бу кюнледе бошагъанды

«...Быллай чыгъарма жазаргъа эрттеден муратым бар эди. Алай, къалай эсе да, базыналмай тургъанма. Баям, ол къоркъуу опера уллу эм демангили зат болгъанын ангылагъаным бла байламлы болгъанды.

Болсада биогюн ол ишни ахырына жетдирип, тамамлагъанма. Жюрегим хошлукъдан толуду. «Тахир бла Зухра» чыгъармаларымы араларында бек уллусуду. Бу поэманы сюймекликни юсюнден бек таза эмда аламат жазмагъа санайма. Операны сахнада салырга сюйгенле да чыгъарла деп ийнаныргъым келеди...» -деп билдиргенди кесини оюмун Ахмат.

Алай бла битеу миллетибизни ана тилибизде айтылыкъ биринчи опера чыгъарма бла алгъышлайбыз.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Жазылыу-2019

Тилибизни, энчилигибизни сакълауну себеби

Багъалы шуёхла!

Ана тилибизде чыкъгъан газетибиз къыраллыгъыбызны белгилеринден бириди. Аны таулу юйюрледе болуу, кёрюнюю къууанчды, ёхтемликди. Ол кесибизни ёз халкъыбызны адамына санагъаныбызны шагъатлыгъыды, сабийлерибизни, туудукларыбызны тюз ёсдюрюуню, тилибизни, ушаллыгъыбызны сакълауну себебиди. Алайды да, келигиз, **«ЗАМАННГА»** жазылайыкъ, аны алайыкъ, окъуюкъ!

Бизни индексибиз - 51532

Сёлешиуню ёзек темасы - тау жерлени аякъландырыу эмда сюйдюмлю этиу

Форумну экинчи кюню уа табийгъат къыйынлыкъланы азайтыугъа, къыйын болумлагъа тюшгенлеге болушлукъ этиуге жоралангланды. Аны Минги тауну тийресинде ётдюргенлери да бощдан тюйюл эди. Къонакъла бек алгъа Тырныауузну къатында чабакъ ёсдюрген миллде болгъандыла. Аны башчысы **Макытланы Хызыр** уллу эмда гитче бассейнлени да кёргюзтгенди, иш къалай къуралгъаныны юсюнден хапар айтханды, кёп сорулагъа да жуаппа бергенди.

Аналаны Магомет.

Ызы бла КъМКъУ-ну окъуу-илму комплексинде «Тау жерлени айнытыу» деген пленар сессия болгъанды. Анда «Экология» миллет проектни илму-эксперт жаны бла ишлери сюзюлгенлиге. Ол ишлейлыуну вузну ректору **Юрий Альтудов** ачханды. Ол миллет проектле жер-жерлени айнытыуну хуйяматы себеллери болгъанларын айырып айтханды. «Тау этекледе болумну къоруулаууна, кёп сорулагъа да жуаппа бергенди.

КъМР-ни курортла эм туризм жаны бла министри **Мурат Шогенцуков** аны аллында сёлешген докладчы кётюрген проблемаланы кетериуге тийишли федерал закон себеплик этерге болгъуучу эсгертгенди. «Хау, башха чырмаула да бардыла, алай аладан да жаланда тийишли документни хайыр бла къутулургъа боллукъду»,- деп чертгенди ол.

Экологияны сакълау жаны бла студентлени аралларында къаллай ишле бардыгъаны, кёп сорулагъа да жуаппа бергенди.

Ызы бла КъМКъУ-ну окъуу-илму комплексинде «Тау жерлени айнытыу» деген пленар сессия болгъанды. Анда «Экология» миллет проектни илму-эксперт жаны бла ишлери сюзюлгенлиге. Ол ишлейлыуну вузну ректору **Юрий Альтудов** ачханды. Ол миллет проектле жер-жерлени айнытыуну хуйяматы себеллери болгъанларын айырып айтханды. «Тау этекледе болумну къоруулаууна, кёп сорулагъа да жуаппа бергенди.

КъМР-ни курортла эм туризм жаны бла министри **Мурат Шогенцуков** аны аллында сёлешген докладчы кётюрген проблеман

Редакцияны къонагъы

Халкъыбызда угъай, саулай республикада да энчи жаш адамладан бирине мен режиссёр Къумукъланы Магометни санайма. Аны алайлыгына кёпле да шагъатлыкъ этерге хазырдыла. Аны усталыгын бла фахмулугъун биз ол алдыргъан тюрлю-тюрлю фильмледе кёребиз.

Режиссёр 2016 жылда «Любовь не за горами» деген суратлау, ызы бла «Бичакъ», «Юй» деген документли фильмлери, озгъан жылны ахырында уа «Минги тау» деген къысха метражлы чыгъармасы бла къуундыргъанды.

Кёп болмай ол редакциябызда къонакъда болгъанды. Ушагъыбызда Къумукъ улу керти да магъаналы, кюн сайын эс бёлюрге тийишли затлагъа жанты кёзден къараргъа чакъырады.

Магомет режиссёр Андрей Звягинцев бла.

«Жаш адамларыбызны къармашыулукълары болса, тамблабыз ангылашыныулуду»

- Магомет, школдан сора къаллай усталыкъны сайлагъан эдинг?

- Мен алгъынгы аграр институтну бошагъанма. Товароведге усталыгъым барды. Аны къой да, эл мюлк илмуланы кандидаты окъунама (кюледи).

Мен бийик билим алып бошагъан кезиуде, телевидениядa «ТВ27» канал хунерли, ётгюр жаш адамланы ишге чакъырады деген бидиринуню кёреме. Аз да сагъыш этге турмай, ары тебирейме. Бир айдан ала манга сёлешип, жангылыкълагъа корреспондентге аладыла.

Биринчи съёмкаларым бюгюнча эсимдеди. Бир жукъ да ангылатмай, микрофонну бла операторну берип, Прохладныйге «Кавказкабельни» 80-жыллыгына сюжет алдырыргъа ашырадыла. Жолну жарымын ётгенибизде, оператор кассетаны унутханын айтады. Къайтыргъа тюшеди. Белгиленнген жерибизге келгенден сора стенд-ап жаздырама.

Монтажгъа олтургъанывызда, сюжетде ауазым чыкъмайды. Ол а оператор кабельни терс жерге орнатханы ючюн болгъанды. Ма аллай затлагъа да къарамай, телевидение мени кесине тартады. Ызы бла тюрлю-тюрлю жаш тёлю проектлеге къатышып башлайма, реклама роликле бла кюреширгe бек сюе эдим.

Клипледе уа мен бир магъаналы сюжет ыз болса сюеме. Нек дегенде адам жырны жаратмаса да, аны эсинде бир зат къалыргъа керекди. Дагъыда жыр аламат болуп, видео уа осал эсе, тынгылаучу аны ёчюлтюп, жаланда жыргъа тынгылауну сайларыкъды. Ол себепден, битеу бу затланы унутмай, алдырыгъан клиплерими магъана жанларына энчи эс бёлеме.

- Бир ненча жыл алгъа сени «Любовь не за горами» деген суратлау фильминг кенг прокатха чыкъгъаны эсимдеди. Аны юсюнден кёп оюмла да эшитгенме. Клипледен сора быллай уллу иш этерге не себепден менланы Альберт къатышханлары себепли, прокатчиклени сейирлери ёсюп, аны кеси кинотеатрларында кёргюзтюрге сюйгенлерин билдиреди. Саулай адыл айтханда, Россейде бла СНГ-ны къыралларында 100-ден артыкъ кинотеатрда кёрюр онг болгъанды фильмни.

Шёндю да бир проект башларгъа сюеме. Документли фильмге сейирим болмагъанча уллуду. Республикадан тышында да кесине зс бёлдюрлюк теманы излеудеме. Сёз ючюн «Бичакъ», «Юй» деген документли ишлерим тюрлю-тюрлю кинофестивальлада, социальный сетьледе да бек уллу сейир туудургъанлары мени бек къуандыргъанды. «Бичакъдан» сора усталарыбыз кесибизни таулу бичакъны жарашдырыугъа аслам эс бёлюп башлагъандыла десем, ётюрюк айтмам.

«Юйде» да мен миллетибизни къурулушчулукъ хунерин ачыкълагъанма. Белгили Эммануил Бернштейн малкъарлыланы юйлери къаллайла болгъанларын кесини суратларында болмагъанча аламат ачыкълагъанды. Аланы хайырлана бу документли фильмни алай жарашдыргъанма. Былтыр Тюркде бардырылгъан кинофестивальда да кёргюзтюлюп, бийик багъа бичилгени бла ёхтемленеме.

Бюгюнлюкню юсюнден айтханда, Жаникаланы Элдарны «Аманат» деген жырына клип алдырып бошагъанбыз. Съёмкаланы Къарачай-Черкеседе бла мында кесибизде бардыргъанбыз. Аны Интернетде кёрюр онг болгъанды.

- Кёп жырчыларыбыз бла ишлеп келесе. Шёндюгю малкъар эстраданы юсюнден оюмунг?

- Ахыр юч жылда жашларыбыз бла къызларыбыз болмагъанча уллу атламла бла барадыла алгъа. Ала, кеслери да сезмей, бюгюннгю малкъар эстраданы байыкъландыргъандыла.

Мени не зат къуундырады десенг, жаш жырчыларыбызны араларында зарлыкъ жокъду. Ала бир бирлерине ачыкъ жюреккден не бла да болушлукъ этерге хазырдыла. Мен быллайда кесим кёргенни, сезгенни айтама.

Сора эришиу халда аяузы клиплле алдырып, жыр хазнабызны кюн сайын жангы даражагъа кётюре баргъанлары ёхтемлендиреди. Сёз ючюн, бир тыш адам Интернетде малкъар эстрада неди деген соруну берип излесе, аламат видеола эм жырчыла бла шагъырей болаллыкъды.

- Сен озгъан жылны ахырында композитор Малкъондуланы Ахматны «Минги тау» деген симфониясына кёре къысха фильм алдырып, аны премьерасы да болгъан эди. Аны юсюнден айтсанг эди.

- Быллай жанрда ишлерге манга биринчи кере тюшгени себепли, сценарийни жазарча бир ненча адамгъа айтама. Нек дегенде къайдан болсада тышындан сюжетни симфониягъа келишдирир амалны кёрмегенме. Ахматны чыгъармасыны биринчи кесегини макъамыны терк тюрлениую сюжет ызны эркин къурергъа къоймай эди. Бир-бирде, келишдире келгенимлей, видеосюжетни ахырына жетдирирге макъамгъа 10 секунд тенгли бир из заманчыкъ жетишмей къалгъан кезиуле кёп болгъандыла.

Айтханымча, 8-10 сценарийим бар эди. Алай аладан бири да мени толусунлай ыразы эталамгъанды. Ол себепден биягъы кеси къарыуума ишанып, симфонияны салып, къзлерими къысып, сюжет ызны къурап, былай этсем тап болур деп, алай бла жазгъанма сценарийни.

Анга къатышхан жаш адамла бла бу жолгъа дери да ишлерге тюшгенди. Ала къачан десем да съёмкалагъа чыгъаргъа хазыр болгъанлай тургъандыла. Элеккуланы Нюр, Локиялаты Асият эм башхала да бир кере тыйгъыч къурамагъандыла, биогюн баралмайма деп. Аны ючюн бек ыразыма барысына да.

Ахыры 4-чю бетдеди.

Магомет ишни юсюнде.

Адамны жашауу тапкала бла кётюрюлгенчады. Хар ёрге атлагъаныбыздан абаданыракъ, эслирек да болабыз, сыныуубызгъа да къошулады. Атлауучланы саны хар кимде да бирча тюйюлдю, алай барыбызда да ол жол сабийликден башланады эмда асламысында къадарыбызны да белгилейди.

Аскерби 1959 жылда Шалушкада туугъанды. Атасы ёмюрден ахыргъа колхозда урунгъанды, ишден арый-тала билмегенди. Къырал да аны къыйынына тийишли багъа бергенди – «Сыйлыылыкъны Белгиси» орден бла саугъалагъанды.

Аны юй бийчеси Зулихан тёрт сабийге да къарап, колхозда ишлегенин да къоймагъанды. Таматалары Заурби да, атасы бла анасыча, эл мюлкню сайлагъанды: зоофермагъа башчылыкъ этгенди, «Шалушкинский» совхозну директору да болгъанды. Ёлюрден беш жыл алгъа уа Чегемде агъач мюлкге оноу этип тургъанды.

Аскербий да сабийлигинден окъуна жерде ишлерге сюйгенди, аллай школдан сора уа медицина училищеге киргенди. Аны къызыл дипломгъа бошап, жылны ичинде Чегем район больницада терк-медицина болушлукъ берген службаны фельдшери болуп ишлегенди.

«Ол заманда,-деп эсгереди ол,- «терк болушлукъ бериуге» кёп жумушла киргендине. Врачларыбыз терапевтле, педиатрла, хирургла да болгъандыла. Къысхасы, къыйын борчларын бет жарыкълы тамамлагъандыла. Кёп тюрлю саусузлагъа багъаргъа тюшгенди. Аланы кёплери эсимден кетгенди, алай жаланда бирин унуталмайма - 16-жылыкъ къыз кесин Чегем суну кёпюрюнден атханын. Ол менден аз гитче эди. Ма ол ишмени ол заманда бек титиретген эди.

Аскерби Ставрополну медицина вузунда окъууун андан ары бардырыргъа умут этгенди, алай анасы аурургъаны ючюн анга юйде къалыргъа тюшгенди. Ол мында агромелиоратив институтну ветеринария бёлююне киреди да, алай этгенине бир заманда да сокъурамагъанды.

-Ветеринария – бек сейир илмуду. Академик Павлов:«Врач – адамгъа, ветеринар а саулай адам улугъа багъады»,- деп боггдан айтмагъанды. Малладан жукъгъан дуния бла бир ауруу барды. Ма ол жаны бла алимни айтханы бек тюздю. Мен да бу усталыкъны бек огъурлуладан эмда бек керекклиеден бирине санайма,- хунерсизликни, жахилликни арталлыда тёзюп болмагъан, - дейди Аскерби Ковров.

Институтха дери ол эт комбинатда 12 жыл ишлегенди. Производство-ветеринар контрольну бёлюмюню лабораниы, холодильниклени мастери, тамата кладовщик да болгъанды. Алай 1996 жылда аны жашауу арталлыда тюрленгенди. Ноановну Къабарты-Малкъарны Президентини бла Правительствосуну Ишлерини управлениясыны мюлк бёлюмюне чакъырадыла да, экспедиторну къулбла управлениясыны оноучусуну биринчи орунбасары да болгъанды, артда уа алгъан усталыгъына къайтыргъа сюйгенди. Тюрлю-тюрлю кезиуледе КъМР-ни Ветеринар управлениясына эмда Ветеринар медицинаны Къабарты-Малкъар арасына ламлыгъымы юзмегенме. Кертиди, тюрлю-тюрлю заманлада башха танышла да чыгъа, кёпден-кёп бола барадыла»,-дейди юбиляр. Нёгерлери уа башха-башха миллетлиди, усталыкълары, социал болумлары да бирча тюйюлдю, ол затлагъа Аскерби бир заманда да къарамагъанды.

Юйюр бла да аны насыбы тутханды. Римма анга юй бийче, чынтты шуёх да болгъанды. Ала эки сабий ёсдюргенди. Аслан – профессорду, медицина илмуланы докторуду, Энгельс шахарда больницаны баш врачы болуп ишлейди. Рената – КъМР-ни Урууу эмда социал къоруулау министерстосуну баш специалистиди.

Аскерби Аминович эртте аппа болгъанды, алты туудугъу аны къууанчыдыла. «Туудукъла эр кишини халин арталлыда тюрлендирип къоядыла, ала ёмюрюнгю узакъ этедиле»,-дейди ол.

«Тауладан иги жаланда тауладыла», - деп Владимир Высоцкий жырлагъанлай, Аскерби да табийгъатны бек сюеди. Училищеде ол къаягъа ёрлеу бла кюрешгенди, Элбруса да эки кере кётюрюлгенди. «Жыл сайын таулагъа бармай къалмайма. Алада заман башха тюйюш ётеди. Ала башынгы басып тургъан сагъышланы чачадыла, харкюнлюк къайгъыларынгы унутдурадыла.

Таулада барыбыз да тенгбиз. Анда начальникле, алагъа бойсуннганла да жокъдула, кёп аламат адамлагъа да тюбейсе»,- дейди Аскерби Аминович.

Эдуард БИТИРОВ.
Сурат **Артур ЕЛКАНОВНУДУ.**

Юбилей

Аскреби Юанов бу кюнледе 60-жыллыгъын белгилейди. Эр кишиге ол, айхай да, кёп тюйюлдю, хайт деген заманы, алай адамны жашау жолуну бла къадарыны ол магъаналы кесегиди. Биз юбилярны редакциягъа ушакъ этер ючюн чакъыргъанбыз да, келгенинде, аны тирилигине, жарыкъылыгына, талпыныулугъуна къарап, сейир этгенбиз, бу а жаш адамланы кёплерин озарыкъды, деп келгенди кёлюбюзге.

Уста ветеринар, керти шуёх, насыпсы аппа

Сынау

«Хар сейир дерс окъуучуланы эслеринде къалады»

Совет жыллада окъуу юйледе, не десек да, бир кесек хазырланнган сабийле окъуй эдие. Бусагъатда болум тюрленнгенди. Къалай ишлерге керекди устаз шёндюгю излемлеге тийишли болурча? Аны юсюнден КъМКъУ-ну педагогика колледжини орус тилден бла литературадан устазы Эбзеланы Агнесса Адальбиевна бла ушакъ этгенбиз.

- Бусагъатда школдан сора битеу жаш адамла барысы да окъуу юйлеге киредие. Ол тюзмюдю?

- Хау, алгъын профессионал окъуу юйлеге киргенле шёндюголеден эсе билимлирек эдие. Бусагъатда школланы ишлери тинтилгенлей тургъанлыкъгъа, билимсизлик а ёседен ёсе барады.

Игимиди къарыусуз сабийлени да окъутургъа кюрешгенибиз? Бу соруугъа жууап бергинчи, битеудуния окъуу сферада болгъан тюрлениулени эсге алайыкъ. Белгилисича, айныгъан тыш къыралла битеулю бийик билимни кийиргендие. Фахмулу, фахмусуз, окъуялгъан, окъуялмагъан да дипломла альыргъа керекдие.

Нек? Шёндюгю дунияда жашау этер ючюн, адамны бек аздан бийик билими болургъа тийишлиди. Производствода машинала кёпден-кёп жерни, ишчи адам а аздан-аз жерни аладыла. Кёресиз да, шёндю банкда, почтада къара ишчиле окъына компьютерледе ишлейдие. Андан сора да, гитче бизнесни магъанасы ёседен ёсе барады. Жашаргъа сюйген адам, тёгерегине-башына къарап, башын къалай кечиндирирге боллугъуна кеси сагъыш этсин. Ючюню къатында окъуу юй бар эсе, затыллыкъ, артыкъ багъа болмагъан, аш-азыкъ хазырлайдыла бирле. Башхала репетиторла болургъа кюрешедие. Элледе да адамла, жерни арендагъа альып, ишлейдие.

Совет жыллада, заводлада, фабрикалада урунуп, сагъыш этмей жашаргъа амал жокъду шёндю. Хар адам кесини жашауун кеси къурайды, башын кечиндирир амалланы излейди.

Сёзсюз, шёндюгю болумда билим бек болушады. Тюзديلмунда усталыгъына кёре иш тапмаса да, окъуулу адам теркирек сагъыш этериги, билимсизча жунчумазлыгъы, абызырамазлыгъы баямды. Огъарыда айтханымдан кёрюнюп турады: профессионал окъуу юйлени эшиклерин къырал эм игилеге угъай, битеу жаш адамлагъа ачхану тюздю.

- Иги, осалыракъ окъуучын сабий да устазны усталыгъына багъа биччаллыкъ, нек дегенде ол ишин не даражада бардыргъаны тышындан къарагъан кёзге кёрюнюп къалгъан сунама?

-Бир-бирде дерсге сау ыйыкъ неда андан да кёп хазырланыргъа тюшеди. Хар устаз да биледи: сейир урокла унутулмайдыла. Биз Къашхатауда жашагъаныбызда, школда орус тилден бла литературадан мени Тамара Абрамовна Кожиева окъутханды. Ол кеси эрменли, эри уа осетинли эди, жарсыугъа, ала артда Прохладнагъа кёчюп кеттгендие. Устаз, дерсде чыгъарманы окъуй туруп, кёз жашлары чыгъыучусу эсимдеди. Ол текстни лингвистика жаны бла сюзерге юйреттен эди.

Педагогика колледжде мен кёп жыллана («Выразительное чтение» деген предметни окъутуп тургъанма. Бир жыл жанты курсдагъыла биринчи сочиненияларын жазадыла, анда бир ишни окъугъанымда, аны студент къургъанды деп ийнаналмайма. Опсагъат ол группаны табама да: «Ефремова къайсыгъызсыз?» - деп сорама.

Бир къызчыкъ ёрге турады. «Бир чыгъармадан юзюкню кёлюнден айтчы», - дейме. Ол окъуп башлагъанда, аудитория шум болады, мен да ангылайма: бу сейир этдирирча не зат да жазаллыкъды. Ефремованы классдан тышында бардырылгъан ишге къатышдырама. Ол сахнагъа чыгъып, аузун ачханлай, башхала тынгылан къала эдие.

Кеси уа кеч тугъан сабий эди, сыфаты, юсю-башы да тенглединикича ючюн къызла аны бла шуёх боладыла. Парикмахерскийге элтип, чачын модагъа кёре къыркъдырадыла, тап кииммле альыргъа болушадыла. Атрда анасы, университетни преподаватели, келип: «Къызымы школда шуёхлары бир заманда да сатыучу неда тийишли организация хакъ алмай этедие.

Ол неда бу адамгъа тийишли качествосу болмагъан товар сатылса уа, (аны юсюнден билдирилип, келишиулюк жокъ эсе), алыучу былай дауларгъа эркинди:

- аллай маркалы товаргъа алышдырылырын;

- багъасы жангыдан саналып, башха маркалы аллай товар берилирин, багъасы да анга кёре тюшюлюрюн;

- товарда болгъан кемчиликле болжалгъа салмай кетерилирлерин;

- кемчиликлени кетериу эм товарны алыу бла байламлы къоранчланы къайтарылырларын.

Техника жаны бла къыйын эм багъалы товарланы учхаралыкълары кетерилмезча эселе, неда аны тап халгъа келтирир ючюн кёп ырысыны да, заман да керек боллукъ эсе, неда кетерилген бузукълукъла жангыдан чыкъсала да, алыучу аны алышындырылырын излергe, бу товар манга керек тюйюлдю деп да тохтаргъа боллукъду.

Осалгъа саналгъан товарны артха алып, багъасын къайтарыу сатыу этгенни эсебинден бардырылады. Товарны орунуна башхасын бериую, кемчиликлени кетериую кезиуюнде хайырланырча товар берилирин да дауларгъа боллукъду.

КЪАПЛАНЛАНЫ Марзият хазырлагъанды.

Юйретиу

Сатып алыучуну къаллай эркинликлери барды?

Бюгюнлюкде, ахчанг бар эсе, тюкенледе, базарлада жашауда керекли товарланы къаллайлык да табаргъа боллукъду. Аланы, бютюнда багъалы затланы, алыргъа тебиргенлени асламысы кеслерини къаллай эркинликлери болгъанын, не затха эс бурургъа кереклисин билмейдие. Бу материал аллай адамлагъа болушлукъгъа эсгертиу халда хазырланылгъанды.

Роспотребнадзорну КъМР-де управлениясы билдиргеннге кёре, радиоэлектрон аппаратура, байламлыкъ жюрютюуде (связьда) керек боллукъ затла, сурат алыучу эм киноаппаратурала, сагъатла, музыка товарла, электроприборла, газны къайтарыны жаны бла оборудование эм техника жаны бла къыйынгга саналгъан башха товарла затыу барлыкъ жерге чыгъарылгъыннчы хазыр этилирге керекдие.

Ол жумуш былай тамамланады: ала жыйылгъан орунладан, чулгъамладан бош этиледие, жау жагъылгъанлары, кир къонгган жерлери сыйпаладыла, товаргъа тынгылы къаралып, иги-аман, керекли затлары толу болгъанларына, аланы къайда, ким чыгъаргъанын билдирген информация болгъанына бла къалгъанына эс бурулады. Алай, керек болса, приборну, аппаратураны жыйып, ишлетип да кёредие.

Сатыллыкъ товарланы юлгюлери иги кёрюнюча салынып, аланы хар бирини аты, маркасы, модели, артикулу, багъасы жазылгъан къагъытчыкъ (ярлык) тагъылып, техника кёрюмдюлери да билдирилип болургъа керекди. Ол неда бу затны алама деген аны ишлетип кёргюзтюрлерин излергe эркинди.

Алыучу алай сойсе, затхан адам, ол къарап тургъанлай, товарны, сёз ючюн, аппаратураны ишлетип, аны комплекти болгъанын, къагъытларын, багъасы тюз болгъанын кёргюзтюрге борчлуду. Техника жаны бла къыйын, юй жумушлагъа жарарыкъ багъалы товар бла бирге аны кереклери эм документлери (къачан, къналайда затылгъаны жазылгъан техпаспорту, ол къалай хайырланылычусун билдирген инструкциясы) бериледие, алагъа товарный чек да къошулуп.

Техника жаны бла къыйын товарны алгъан адам кеси жыйышдырып хайырланыргъа жарамайды деп кёргюзтюлюп эсе, затыу этген адам (организация), келишимге тийишлиликде аны алыучуну юйюнде жыйышдырыргъа, орнатыргъа, ишлетип кёргюзтюрге борчлуду. Аллай ишни башха организацияла тамамлаучу эселе уа, алыучугъа аланы юсюлеринден билдирилген этеди. Товарны жыйышдырыу, орнашдырыу ючюн хакъ тёлеу товарны багъасына къошулуп эсе, ол ишлени болмагъандыла, энди уа тенглерини юсюлеринден хапар айтханлай турады юйде, сау болугъуз», - деген зди.

Хар сабий кеси бир дунияды, барысы бла да бирча ишлерге онг жокъду, хар бирине энчи жол излерге тюшеди. Аны ючюн бизни ишибизде бир кюнюбюз башха кюннге ушамайды.

Классдан тышында бардырылгъан ишни юсюнден энчи айтыргъа сюеме. Педагогика колледжде 1977 жылдан бери ишлейме. Бек алгъа лаборантка болуп тургъанма, артда уа сагъатла да, класс да бередие. Анга уа башчылыкъ этген тынч тюйюлдю.

Хар студентими къалай, къайда жашагъанын билеме. Бирлени ата-аналарындан узакъ болгъанлары башларын хайран этип къояды, къылыкълары бузулады. Мен, аланы жашагъан жерлерине барып, къолумдан келгенича болушуу тургъанма. Алайды устазны иши, бир графикге сыйынмайды.

- Сизни ишигизде, усталыкъдан сора, адамлыкъ да керек болур.

- Устазгъа чемерлик керекди, аны ким да ангылайды. Бюгюн-бюгече да усталыгъыны ёсдюрюр ючюн, китапла окъугъанлай турама. Адамлыкъ керекмиди устазгъа? Мени акъылыма кёре, аллай ишаны болмагъан, педагог да болаллыкъ тюйюлдю. Жуукъ адамларын сюймеген, ангыламагъан, алагъа болушмагъан студентлени къалай ангылар, алагъа къалай болушур?

Кесими юсюмден айтханда, аман, жаннетни болсун, эртте ёлгени себепли, юч къарындашыма бла эгечиме аналыкъ этерге тюшгенди. Тенглик жюрютюрге да сюеме. Алай бирде «шуёхла» сатып кетедие. Алагъа дерт бир заманда да тутмагъанма, жаланда жюрегимде алгъынгы жерлерин тас этгендие.

Билемисиз, бирде «бешлеге» окъугъан студент бек бетсиз болуп чыгъады, «ючлени» кючден алгъаны адеплилигине уа сейир этип къалгъан заманла да тюбейдие. Алай биз жаланда билим ючюн салабыз белгиле, адамлыкъ неда бетсизлик ючюн белгиле салынмайдыла.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

«Жаш адамларыбызны къармашыулукълары болса, тамблабыз ангылашыныулуду»

Ахыры.
Аллы 3-чю бетдеди.

- Режиссёрланы аралырында кимлени ишлерин артыкъда бек жаратаса?

- Шёндюгюлю россейли режиссёрла Андрей Звягинцев, Кирилл Серебрянников, Юрий Быков алдыргъан фильмлени бек жаратама. Ала терен магъаналыладыла. Заман келсе, кесим да аладача кино алдырыр муратлыма. Аны ючюн бир кесек билимими да ёсдюрюрге керек сунама. Дагъыда не фильм да шёндю бек багъа турады. Ол себепден ахча бу ишде бек магъаналы кесекледен бириди.

Комикслени неда алагъа ушагъан сюжет ызгъа кёре салиннган фильмлени ангыламайма. Бир заманда къарарыкъ да тюйюлме аллайлагъа. Кинотеатргъа къачан да жангызлай барама. Нек дегенде хар чыгъарманы профессионал кёзден сюземе. Аслында эрттен сеансланы сайлаучума. Алада адам аз болады. Сюймейме эсим сюжет ыздан башха затха бёлюнсе.

Башда айтханымча, фильм алдыргъан шёндю бек багъады. Алай къолума ол жумушха деп 40 миллион сом тюшсе, мен аны аурыгъан сабийлеге жоярыкъма. Кино игиди, адамлагъа аны бла зауукълукъ тапдыргъан да ахшыды. Алай ол ахча ауругъанлагъа керти да хайырлы боллугъун биле, бир заманда аны бу ишге жояллыкъ тюйюлме.

- Арт жыллада республикадан кёп жаш режиссёрла атларын айтдыргъанды-ла. Арагъызда шуёхлукъ жюрютемисиз?

- Хау, жюрютебиз, тюбешбиз. Сёз ючюн, Володя Битоков бла. Аны «Глубокие реки» деген фильми кёп саугъалагъа тийишли болгъанды. Хар режиссёрну да кёз къарамы башхады. Ол себепден биреу биреуге ма алайын тапсыз алдыргъанса дерге эркин тюйюлдю. Фильмни республикадан тышында эслеп, багъа бичгенлери кёп затны юсюнден айтады.

Билемисе, тамблагъа таукел къарагъса керекбиз, озгъан заман бла ёхтемленип турмай. Ол битеу да кавказ миллетлени жарсыууду. Мен терк-терк кёреме ма ол тыш къыраллы алин неда жолоучу 18-чи ёмюрде бизни юсюбюзден ма былай жазгъанды деп махтанганлары. Ол кесибизни алдап жашауду, мен оюм этгенден. Хар заманда да айтама биз куууаныргъа, кесибизни жетишимлилеге санаргъа боллукъбуз жаланда ингилизлиле, французла, испанлыла ма ол таулу бизни юсюбюзден жазгъанды деп кеслерине багъа бичселе.

Бирле башлыкъ бизден чыкъгъанды дейдиле, экинчиле чепкен бизни миллетникиди деп ёчешедиле. Алай биз барыбыз да ингилиз костюмлада, Италияда чыкъгъан чурукълада айланабыз. Аладан бири да нек жюрюйсюз бизни киймиде деп дау этмейди. Бютюн ыразыдыла аланы продукцияларын сатып алгъаныбызгъа. Келигиз аланы жетерге кюрешейик. Ма ол заманда жетишимлилеге санаргъа боллукъбуз кесибизни.

Мен тарых хазнабызны унутайыкъ демейме. Алай башхала бюгюнлюкде телефонла бла компьютерле чыгъарадыла. Биз а алагъа къапла окъуна чыгъаралыкъ тюйюлбюз.

Бу битеу да кавказ халкъланы жарсыууду. Биз миллет хазнабызгъа жабышханлай турабыз. Алгъа атлам этер акъылыбыз жокъду. Кязимни бла Къайсынны назмуларына жырла жазып турабыз бюгюн-бюгече да. Алай бир кюнде ала да бошалырла.

Къайдадыла жаш назмучуларыбыз? Хау, бардыла. Болсада аланы бла Къайсынны тёлюсюню аралары жер бла кёкчады. Онгла уа жарым ёмюр мындан алгъадан эсе бюгюнлюкде игидиле. Шёндюгюледе тирилик, таукеллик жокъду. Затны тапсыз этерге къоркъадыла.

Адамла не айтырла дегеннге уллу магъана бередиле. Да сора сынам къалай бла келликди? Ма битеу бу затла мени болмагъанча бек жарсытадыла. Инсан сезимлигибизни ёсдюрюрге, тамблагъа тири кёзден къарагъса керекбиз. Ансыз миллетибизни айнымазлыгъына къоркъуу барды.

Ушакъны
ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат
бардыргъанды.

БРИФИНГ

Жай каникулла бийик даражада ётерча

Школ каникулланы кезиюнде солуу лагерледе сабийлени къоркъуусузлукъларын 200 полициячы сакъларыкъды. Жол-патруль службаны келечилери да алагъа жууукъ жерледе къуллукъ этерикдиле. Аны юсюнден журналистле бла тюбешиуде КъМР-де МВД-ны полицияны участка уполномоченнийлерини ишлерин къурау эм акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла бёлюмюню башчысы **Аслан Ашхотов** белгили этгенди.

Аны айтханына кёре, каникулланы кезиюнде республикада сабийлени саулукъларын игилендирген 35 лагерь ишлерикди, ол санда 24-су школпланы мудорунда. Акъылбалыкъ болмагъанланы солуулар къурау жаны бла правительстводу комиссия барды, аны бла бирге уа право низамны сакълаучуланы курорт кезиюде ишлерин бирге тийишдириу жаны бла къауум да ишлейди.

Бюгюнлюкде районлада лагерьлени болумлары, алада терроризмге къажау мадарла къалай толтурулгъанлары сюзюледиле, бу жумушлагъа сейирлери болгъан битеу органланы келечилери да къатышадыла. «Ачыкъланнган кемчиликле бла байламлы тийишли эсгертиуле чыгъарыладыла эмда ала къалай толтурулгъанлары да контрольдады»,-дегенди полициячы.

Профилактика эсеплеге тургъан акъылбалыкъ болмагъанланы солуулар къурау тёреге айланып барады дерге боллукъду. Полициячыла ахыр юч жылны ичинде къыйын жашау болумгъа тюшген, ич ишле органлада эсеплеге тургъан юйюрледен сабийлени бирге жыйышдырып, алагъа лагерьледе смена къурайдыла. Аслан Ашхотовну айтханына кёре, биринчи жыл - 45, быйтыр 60 сабийни солутхан эселе, быйыл а алагъа 100 путёвка бёлюнюрюкдю.

- Аланы кёбейтир онгбуз да барды. Бу лагерьни энчилиги недеди десегиз, сабийле бла правону, законланы ангылатыу жумушла толтуруладыла. Алагъа тюрлю-тюрлю лекцияла, экскурсияла, дерсле бардырыладыла. Солуу сменалада болгъан сабийледен бири да бузукъулукъгъа къатышмагъаны бу ишни хайырлылыгъына шагъатлыкъ этеди,-дегенди Ашхотов.

Каникуллада уа жолда жюрююню къоркъуусузлугъун жалчытыугъа энчи магъана бериледи. Брифингте УГИБДД-ны надзор жаны бла бёлюмюню башчысы **Мурат Кудаев** эм бу бёлюмню энчи буйрукъла жаны бла инспектору **Замир Маремшаов** да къатышханды.

Аланы айтханларына кёре, школчуланы солуу жерлеге дери автобуслада жюрютюню къурау контрольдады. Къоркъуусузлукъну жалчытыр мурат бла машиналаны болумлары, водительлени стажлары болгъаны бла къалгъаны, ала жолда жюрюню жоркъларын къалай сакълагъанлары да тинтиледиле. «Ала бла энчи юйреницле, къоркъуулу жерлери да ангылатыладыла»,-дегенди Замир Маремшаов.

Жылны аллындан бери уа сабийлени къауумларын республикада, андан тышына элтиуню юсюнден 362 тилек берилгенди, аладан 22-си бузукъулукъла бла толтурулгъанлары ючюн къабыл кёрюлмегендиле. Инспекторла майда сабий солуу лагерьлеге элтген жолланы болумларын да тинтендиле. Алагъа кёре, организациялагъа эм жууаплы къуллукъчулагъа кемчиликлени кетериу жаны бла 25 эсгертиу берилгенди. Биогюнлюкде аладан 20-су толтурулгъанды.

Брифингте КъМР-де МВД-да Жамауат советни келечиси **Туменланы Мурадин** да къатышханды. Ол а сёзюнде акъылбалыкъ болмагъанланы солууларын къурау битеу власть органланы баш борчларыны болгъанын черттенди. Аны айтханына кёре, полициячыла бу жумушлагъа энчи эс бурадыла эмда бийик даражада толтурадыла. «Биз министерство тамамлагъан битеу жумушлагъа къатышабыз да, аны шарт айталлыкъма»,-деп къошханды ол.

Ахырында полициячыла журналистлени соруулларына жууапла бергендиле. Сёз таулада солуу базаланы, алагъа элтген жолланы болумларыны юслериндан баргъанды. Жарсыугъа, ала къоркъуусузлукъну жоркъларына келишмегенлери ючюн ишлемей бир ненча жыл турадыла. «Жолла тапландырылмасала, сабийлени ары элтирге жарарыкъ тюйюлдю. Кемчиликлени кетериуню юсюнден эсгертиуле бериледиле, алай тюрлю-тюрлю сылтаула бла ала толтурулмайдыла»,-дегенди Мурат Кудаев.

Жыл-Суда къоркъуусузлукъ къалай жалчытылыннганыны юсюнден соругъа жууап бере, полициячыла биогюнлюкде бу жангы курортха адамла кёп келгенлерин, анда полицияны пункту къуралгъанын, ДПС-ни инспекторлары да курортха жууукъда орналгъанларын билдиргендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Табылыу

Суратла бла жасалгъан ташла

Алгъын заманлада ташдан адырла, сауутла да ишлегендиле. Сёз ючюн, балтала, келиле. Биринчилени бир тюрлюлеринде саплары жютю ташны эки жанындан къысылгъандыла. Саплары ташны ичине орнатылгъанлары да болгъандыла. Суратда ала тап эслеминде турадыла.

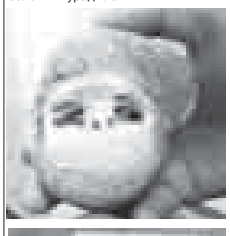

Дагъыда бир суратда таш келилени кёребиз. Ол неди эм аны къалай хайырланнгандыла? Ичинде бир зат тюйюлюучю темиридеи неда агъачдан ишленген ауур адыр. Анда жырна биширгенде, нартюх тюйюп, бу битимни къабугъундан айыргъандыла. Келини уллусу, гитчеси да болгъанды. Экинчилени юйде тутхандыла. Бир-бир орамлада уа ёлчеми аслам болгъанла да тюбегенديле. Аны уа тийрени адамы хайырланнганды.

Тирмен ташны не болгъанын кёпле биле да болмазла. Миллет аны кёп ёмюрлени хайырлана келгенди. Эки тирмен ташны ортасына тюшген мирзеу ун болуп чыкъгъанды. Суратдагъыла экиси уллу тирмен ташла, къыйырдагъы уа гитчеди.

Ташда суратла да салыннгандыла. Аллай ёмюрлени сакъланады. Сёз ючюн, Тырныауузда район музейде барды состар таш. Артыкъ уллу да тюйюлдю, къош уууча сыйыныр. Аны бир жанында адамны бет сыфаты ишленипди. Уста адам жарашдыргъаны кёрюнюп турады.

Минги тау тийресинде Балыкъ башында менгирде да адамны бет сыфаты сурат этилипди. Минг жылла сюелген ташны желле жалап, жауунла жууган эселе да, аны юсюнде адам сыфат кёрюнгенлей турады.

Былаиы адам къолу бла ишлегенди. Алай табийгъат жасагъан ташла да табылгъандыла. Аладан бири Маймул ташды. Ол да мазаллы тюйюлдю. Аны юсюндеги суратха къарасанг, тюз да маймулгъа ушатаса. Адам къолу тийип этилгеннге ушамайды. Кеси да Акъ-Суу тийресинде табылгъанды.

Алайды да, бу хапарыбызда ташланы сейирлик дуниярындан кысыча айтдыкъ. Ала миллетибизни тарыхыны, маданиятыны, къол усталыгъыны тилсиз шагъатларыдыла. Биогюнлюкде бизге жетген эселе, мындан арысында биотюн сакъ болуп сакъларгъа керекбиз.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Контроль

Губуланы азайтыуну ашыгъыш мадарлары

КъМР-де Роспотребнадзорну Управлениясындан билдирилгенича, майны ахырына эселеге кёре, губула къабыл медицина учреждениялагъа 452 адам келгенди, ол санда 188 сабий. Озгъан ыйыкъда уа 82 адам ачыгъанды.

Быллай шартла республиканы битеу районларында да тюбейдиле. Къуртланы азайтырча мадарла этиледиле, тёгерек-башха эмда эл мюкледе хайыуанлагъа да дарманла чачдырадыла. Бюгюнлюкде аллай ишле 161,7 гектарда бардырылгъандыла, ол санда жай лагерьледе 38,2 гектар чакълы бирде.

- Аллай мадарла шахар округланы, районланы, эллени эмда организацияланы бюджетлеринден бёлюнген ахчагъа бардырыладыла. Бу жол анга 2,5 миллион сом жоюллукъду, -деп билдиргенди Роспотребнадзорда.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Табийгъат

Жырлагъанлары къулакъгъа хычыуунду

Къабарты-Малкъарда къатнылыны кёп тюрлюлери тюбейдиле, жаз тауукъ аладан бириди. Ол кёгюрчюнден аз уллураккъды, кюл бетлиди. Тюзледе кибик, тау этекледе да жашайды.

Бу къанатлыла, къауумлагъа юленишинип, хурула ичинде, чаллыкъладa, къая ыранлада эм ырбынлада да кечинедиле. Адамны, башха жанлыны кёрсе да, къыстау къачаргъа кюрешедиле, бек амалсыз болсала уа, учуп кетедиле.

Ала кёбюсюнде 5-6 бала ёсдюредиле. Кырдык, урлукъла, къурт-къумурсха эм башха затла ашайдыла. Тири болгъанлыкъгъа, уляларындан кетмейдиле. Ол шартны билген адам, жаныуар да алагъа заран келтириучюдюе.

Жаз тауукъланы жырлагъан, бир бирлерин излеген тауушлары къулакъгъа хычыуун эшитилиучюдю. Сёзсюз, аланы табийгъатны тамаша шартларындан бирине санаргъа боллукъду.

Мындан арысында да ала ариулукълары бла ёсе келген тёлюлени къууандыра турлукъларына уллу ышаныулукъ барды. Адам улу табийгъатны кийиклигин сакълай билсе, жаныуар, къанатлы эм битимле да айный барлыкълары хакъды.

МОКЪАЛАНЫ Ахмат,
КъМР-ни Бийик-тау заповедникини жарыкъландырыу бёлюмюню таматасы.

КъМР-ни Культура министерствосу КъМР-ни халкъ артисткасы **СОКУРОВА Ольга Хаба-ловнагъа** атасы **СОКУРОВ Хабала Лостанбиевич** ауушханы бла байламлы, бушуу этип, къайгъы сёз береди.

2019 жылда июнъда беш уахты намаз къылыуну заманы

Июнь		Эрттен намаз	Июнню чыкъгъан заманы	Тюш намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жассы намаз
1	Шабат кюн	02:41	04:29	12:14	16:18	19:41	21:32
2	Ыйых кюн	02:40	04:28	12:14	16:18	19:41	21:33
3	Баш кюн	02:40	04:28	12:14	16:19	19:42	21:34
4	Геуюрге кюн	02:39	04:27	12:14	16:19	19:43	21:35
5	Бараз кюн	02:38	04:27	12:14	16:19	19:44	21:36
6	Орта кюн	02:37	04:26	12:14	16:20	19:44	21:37
7	Байрым кюн	02:37	04:26	12:15	16:20	19:45	21:38
8	Шабат кюн	02:36	04:26	12:15	16:20	19:46	21:39
9	Ыйых кюн	02:36	04:26	12:15	16:21	19:46	21:40
10	Баш кюн	02:35	04:25	12:15	16:21	19:47	21:41
11	Геуюрге кюн	02:35	04:25	12:15	16:21	19:47	21:42
12	Бараз кюн	02:35	04:25	12:16	16:22	19:48	21:42
13	Орта кюн	02:34	04:25	12:16	16:22	19:48	21:43
14	Байрым кюн	02:34	04:25	12:16	16:22	19:49	21:44
15	Шабат кюн	02:34	04:25	12:16	16:22	19:49	21:44
16	Ыйых кюн	02:34	04:25	12:16	16:23	19:50	21:45
17	Баш кюн	02:34	04:25	12:17	16:23	19:50	21:45
18	Геуюрге кюн	02:34	04:25	12:17	16:23	19:50	21:46
19	Бараз кюн	02:34	04:25	12:17	16:23	19:51	21:46
20	Орта кюн	02:34	04:25	12:17	16:24	19:51	21:47
21	Байрым кюн	02:34	04:25	12:17	16:24	19:51	21:47
22	Шабат кюн	02:34	04:26	12:18	16:24	19:51	21:47
23	Ыйых кюн	02:35	04:26	12:18	16:24	19:52	21:47
24	Баш кюн	02:35	04:26	12:18	16:25	19:52	21:47
25	Геуюрге кюн	02:35	04:26	12:18	16:25	19:52	21:47
26	Бараз кюн	02:36	04:27	12:19	16:25	19:52	21:47
27	Орта кюн	02:37	04:27	12:19	16:25	19:52	21:47
28	Байрым кюн	02:37	04:28	12:19	16:25	19:52	21:47
29	Шабат кюн	02:38	04:28	12:19	16:25	19:52	21:47
30	Ыйых кюн	02:38	04:28	12:19	16:26	19:52	21:46

КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясы.

Газетни келир номери 7 июнюда чыгъарыкъды.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪАЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Культура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазышыу - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъат жюрютмейди.
Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмеге боллукъдуа. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерациясы Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгиндеи (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёппю алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тандыру ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефона: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ыйыкъгъа юч кере чыгъады - геуюрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре
19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Османланы Хыйса- дежурный редактор;
Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьла орунбасарлары; Геляланы Валентина - (1, 2-чи бетле), Ахкёбекланы Жаннета (3-чю бет), Баллиланы Феруза - (4-чю бет) - корректорла.

Тиражы 1414 экз. Заказ № 478
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru